

Čálep

T R S T
F E B R U A R 1955
L E T O 1.
Š T E V I L K A 3

Galeb

LIST ZA MLADINO

Izhaja mesečno, izdajatelj in odgovorni urednik je Ivan Grbec. Ureja ga uredniški odbor. Uredništvo in uprava je v Trstu ul. Gimnastica 72 - tel. št. 44-318. Tiskano z dovoljenjem AIS - Tiskarna »Graphis«, zadruga tiskarjev z o. z. v Trstu.

Naslovna stran - delo Roberta Hlavatyja. Ilustraciji k Pravljici o siroti Alenki in ilustracija k pesmi Medved in lisica - delo slikarja Milka Bambiča.

V S E B I N A

Hinko Medič: Pismo	1
Skalar Fr.: Srce	1
Charles Vildrac: Levovi naočniki	2
Ilka Vašte: Zakaj je kuhan rak rdeč	5
Piemontska parodna: Mati vstala iz groba	7
Jožica Martelanc: Pravljica o siroti Alenki	8
Alojz Gradnik: Vožnja v Gorico	10
Fran Zgur: Tam vrh Nanosa	10
Mara Samsa: Obisk pri slikarju	11
Rado Bednarik: Po naši lepi domovini	12
Ing. Miran Pavlin: Nekaj kemičnih poskusov z modro galico	13
V. J. K.: Otrok in vrabček	15
Vladko Kogoj: Kapitan Peter	16
Corsini-Ažman Marica: Danilkova veverička	18
Skalar Fr.: Medved in lisica	19
V. J. K.: Peresce	20
Lojze Cijak: Oj, ta delavnica	20
Mitja Volčič: Razvoj smučanja	21
Mladina piše	22
Gojko: Križanke in uganke	

HINKO MEDIČ

Pismo

Piščalko dedek si poslal,
vso hišo je polnila:
naš očka, veš, je godrnjal
in mama ga mirila.

Lončenki pel je topel glas,
mi bila je v veselje:
v njo dudlal sem ves božji čas,
prešle so druge želje.

Včeraj, veš, ne vem kako,
mi roka je spustila, —
na tla mi padla je močno —
piščalka se razbila.

Pokleknil sem, črepinje zbral,
me mama milovala,
je očka muzal se, hahljal,
a mene rana žgala.

Ti tole pismo pišem zdaj,
oj dedek, ne zameri:
hudo mi je, minil moj raj,
a vnuk tvoj se ne cmeri.

SKALAR FR.

Srce

Da bilo bi ptičica,
ptičica rumena,
bi zibala veja me,
vejica zelena.

Da bilo bi rožica,
roža snežnobela,
bi gojila trata me,
trata razcvetela.

Da bilo bi zvezdica,
zvezdica srebrna,
noč bi me nosila,
nočka sinječrna.

Ljubim očka, mamico,
dragí dom okrito —
sem le drobno srče
vsem očem zakrito.

CHARLES VILDRAC

Levovi naočniki

KRALJEVA STAROST

Kar je še povečalo njegovo bojazen in presenečenje, je bilo dejstvo, da mu je nekoč kralj posodil naočnike, ali najvišji častnik je imel popolnoma moten pogled, dokler je gledal skozi nje. Verjel je, da je to učinek kakšne čarovnije.

Kajpak se je kralj znova lotil lova, a ne več s tigrom, temveč z levicami, da jih nauči obkoliti divjačino, plaziti se in v pravem hipu naskočiti. Zdaj je bil on tisti, ki jih je vabil, naj delijo z njim kosilo, ki je bilo vedno preobilno in kar najbolj izbrano.

Nadvse rad pa je lovil sam v lepih nočeh, ko se je zdaj tu, zdaj tam vzdramil vetrič, ki ga je izdajal, in ko ga je, starega lovca, lunin svit prisilil, da je uporabil vse zvijače, ki jih je bil zmožen edinole on.

Gorje! Kralj je preveč vzljubil lov in zlasti je mislil, da so naočniki del njegovega telesa, kakor njegova brada ali rep. To je imelo zanj najtežje posledice, kar si jih lahko zamislite.

Neke noči se je vrnil z lova pozneje kot načadno, potem ko je pretekel precejšnje razdalje. Ko je ubil antilopo, ki je pila iz neke mlake in se je z njo obilno pogostil, sta ga zmagovali utrujenost in sitost. Napo-

til se je k svojemu ležišču, a raje je prekoračil košat gozd, kakor da bi ga obšel. S tem je hotel pridobiti na času, vendar ga je izgubil in se je še prej utrudil, kajti prave zavese ovijalk so visele od vej in padale na zemljo, ovirale leva pri hoji in ga neprestano silile k umiku. Drugače ni mogel iz gozda, kakor da je padel v brezkončno močvirje, kjer se je večkrat pogreznil do prsi in moral si je utreti pot med orjaškim trsjem. Blo dil je nekaj časa, preden je zopet našel pravo smer.

Slednjič se je že svitalo, ko je dospel do svojega brloga. Stari nosorog, ki je opravljal posle hišnika, je trdno spal, kakor opice-služabniki in kajpak princi-leviči.

Samo pes, ki je stražil na terasi, je pozdravil kralja in ga vprašal, če kaj potrebuje.

»Hvala, ne potrebujem nikogar,« je slabotno odgovoril stari lovec, vrgel se je na steljo in takoj zaspal.

Spal je slabo, ker je bil preveč truden. Imel je razburljive sanje. Sanjal je, da je plezal po drevju kakor veverica in da se je valjal po blatu

kot kakšen povodni konj. Prebudil se je pozno dopoldan, zazehal, se pretegnil in se obrnil k malemu slugi Prismodavčku, ki je bil pri njegovem ležišču. Prismodavček, ki je strahoma pogledal kralja, je takoj vzkliknil:

»Veličanstvo, kje imate naočnike?«

»Naočnike,« je jecljal kralj, »naočnike?...«

Segel je s šapo k očem. Gorje! Bil je brez naočnikov! Izgubil je svoje naočnike!

V hipu so se vznemirile vse živali, ki so živele v kraljevi okolici. Princi, dvorjani in strežniki so iskali naočnike. Tenkovestni maček je preiskal kraljevo ležišče, ki je bilo napravljeno iz senene stelje. Orel in jastreb,

ki sta lahko petdeset metrov nad zemljo opazila miško na tleh, sta krožila nad teraso in nad skalami okoli nje in preiskovala s svojim nezmotljivim pogledom vse kote in kotičke. Deset vrst psov se je pognalo za sledjo, ki jo je pustil lev. Spoznali so njegove sledove v močvirju, v gozdu z ovijalkami in celo v mlaki, kjer je bila ubita antilopa. A dragocenih naočnikov niso našli.

V nekaj dneh so bili četveronožci, ptiči in kače zaposleni v gonji in načrtнем iskanju. Bilo je zaman!

Kralj se je bolj in bolj prepričal obupu in jezi. Obtožil je slepo Prismodavčka, da mu je slabo pritrdil naočnike in ukazal njegovemu očetu, da ga je neusmiljeno pretepel z bičem.

Poiskusil je obnoviti do najmanjših podrobnosti svojo vrnitev z lova in zdelo se mu je, da se je spomnil, da je potem, ko se je dodata naštil z antilopo, le s težavo razločil kraj, kjer je bil. Mogoče je izgubil dragocena stekla, ne da bi opazil, ko je vtaknil debeli gobec v drobovje svojega plena? Toda, ker jih niso našli, so jih nedvomno odnesli klateži, ki jim vedno diši sveže meso: hijena ali šakal, lisica ali jastreb.

»Veličanstvo,« je nekega dne svetoval tiger svojemu vladarju, »kaj ko bi obiskali kralja ljudi?«

»Mislim na to,« je dejal lev. In je odšel.

Kmalu je našel jarek, potok in votlino, toda starec je izginil. Ko je preiskoval okolico, je kralj odkril njegovo okostje iztegnjeno pod figovcem. Lobanja je počivala na knjigi, ki je imela barvo skorje.

»Kralj ljudi je mrtev,« je žalosten naznanil lev, ko se je vrnil s potovanja.

»Tudi ti boš skoraj umrl, kralj živali,« si je mislil tiger, »že zdaj si na pol mrtev, odkar si izgubil svoje preklete naočnike.«

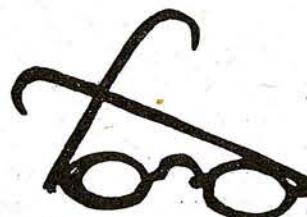
Vendar kralj ni izgubil vsega upanja. Poslal je poziv živalskemu svetu. V njem je ukazal, naj nadaljujejo z iskanjem in je obljudil, da bo tistem, ki bo sam od sebe prinesel izgubljene naočnike ali dobil zanje nadomestilo, izpolnil vsako željo, naj bo kakršna koli.

Sledil je opis naočnikov: bil je mnogo predolg in pogrešil je, ker je upošteval tudi najbolj neumne živali.

»Če mi bo sreča mila in bom našel naočnike,« je rekel tiger pantru, »bom zaprosil kralja, da mi takoj odstopi svoje mesto.«

Nato je dodal z zlobnim nasmehom, ki mu je zavihnil brke in odkril njegove rumene zobe:

»Ne! Če jaz najdem naočnike, bodo za večne čase izgubljeni za kralja in za ves svet!«

ILKA VAŠTE

Zakaj je kuhan rak rdeč

V mestu pod mogočnim gradom je živel krojač z mlado lepo hčerkico Ljubico. Od jutra do večera je živel pri oknu svoje revne bajte in vbadal s šivanko, a zaslužil je komaj kos črnega kruha za sebe in za hčerko, ki mu je pridno gospodinjila in obdelovala majhen vrtec.

Ko je deklica v pozni mrzli jeseni pospravljala po vrtu, je prišla mimo stara čarovnica Grča. Zagledala je lepo deklico, se ustavila ob plotu in jo nagovorila:

»Ej, lepotica Ljubica, zakaj zmrzuješ tukaj na vrtu? Ali ne ves, da je naš bogati graščak povabil vse lepe deklice na ples, da si izbere najlepšo za nevesto?«

»Vem, ampak povabil je le bogate lepotice, jaz pa sem revna. Ne morem tekmovati z njimi.«

»He! Ako te le revščina zadržuje, ti rada pomagam. Pridi drevi k meni! Podarim ti toliko bogastva, da boš z njim prekosila vse druge. Le pridi!«

Ljubica je vsa začudena premerila razcapano starko od nog do glave. Kje bi pa vzela stara ženska toliko bogastva? Toda deklica se je bala zameri pri starki, o kateri so ljudje pravili, da je huda čarovnica. Le mladi graščak — tako so pravili — se je ni bal. Nekoč jo je s psi nagnal s svojih vrtov. Stara čarovnica pa mu je zapretila, da se bo zaradi tega še bridko kesal.

Iz strahu pred čarovnico je Ljubica obljudila: »Pridem.«

O mraku se je res oglasila pri starki, ki je stanovala v koči pod gozdom. Starki so se zableščale hudobne oči, ko je zagledala lepo deklico pred seboj. S kremljastimi prsti je prijela Ljubico pod roko in jo peljala ven pod milo nebo, ker so padale prve drobne snežinke med kapljicami dežja. Čez nekaj trenutkov je bila mladenka od nog do glave pokrita s kapljicami in snežinkami.

Zdajci je starka Grča zavihtela nad njo čarovniško palico in vse kapljice in snežinke so se na Ljubici spremenile v blešeče dragulje. Toliko bogastva ni premogla nobena bogatinka sveta.

Čarovnica je zažvižgala. Iz gozda je pridrvela vprega z dvema brzognima jelenoma. Starka si je zataknila palico za pas in v trenutku se je spremenila v bogato oblečenega kočijaža. Skočila je zadaj na voz in prijela za vajeti. Lepa Ljubica je sedla na mehke blazine, jelenčka sta se zganila in vprega je zdrvela proti mestu. Vsaka snežinka, ki je padla na voz, se je izpremenila v blesteč biser. Ko so pridrveli skozi mesto pod grad, so vsi ljudje hiteli na kup, da vidijo bogastvo, kakor ga ni še nihče videl.

Graščaku se je zavrtelo v glavi, ko je videl tolikšno razkošje. Brž se je odločil, prijel deklico za roke in jo vprašal, če hoče postati njegova

žena. Ljubico je pogled na lepega mladega graščaka tako zmedel, da je privolila.

Graščak jo je razglasil za svojo izvoljenko in praznovali so takoj poroko.

Od kod je deklica prišla, kdo so njeni starši, tega lakomni graščak ni vprašal, saj mu je žena prinesla za doto več bogastva, kakor ga je imel kdorkoli v deželi.

Graščak je velel spraviti vse dragulje v veliko železno skrinjo, do katere je imel le on ključ. Rad se je pred znanci ponašal z bogato ženo in jim razkazoval njeno bogato doto, reveže je zaničeval in jim nikoli ni privoščil niti najmanjše podpore. Jezen je bil, če je žena obdarila siromaka, kadar je kakšen prišel na grad.

Nekoč je videl svojo ženo Ljubico, kako je tiho šla po hodniku, z veliko pokrito košaro v roki. Šel je za njo in pomignil še dvema služabnima. Ljubica je odhitela proti vznožju grajskega hriba do lesene bajte, kjer je prebival njen oče. Nesla mu je že večkrat, kar si je sama odtrgala od ust, da ni stradal, ko je ona živila v izobilju.

Tistega dne je sedela pri očetu starka Grča in se grela pri peči.

»Prav, da skrbiš za očeta,« je pokimala Ljubici in se hinavsko smehljala, ko je zunaj čula korake. Za Ljubico so se odprla vrata in v sobo je stopil graščak.

»Kaj iščeš tukaj?« je s hudim pogledom zagrmel nad svojo ženo.

»Očeta sem prišla obiskati,« je brez obotavljanja odgovorila Ljubica.

»Kaj? Očeta?« se je prestrašil ošabni graščak. »Ta lakotnik je tvoj oče?«

»Da, to je moj oče,« je mirno odgovorila Ljubica in pogladila očeta po sivih laseh.

Ošabnega bogatina je zgrabila silna togota. »Moja žena — siromašnega krojača hčerka!« je zakričal. »Ha! Nikdar ne sme tega izvedeti svet!«

Odprl je vrata, poklical oba služabnika in jima velel:

»Primite ga, zvezite ga in vrzite v najglobljo temnico!«

»Moj oče,« je kriknila Ljubica in se oklenila krojača.

A služabnika sta jo odtrgala od njega, da ga zvezeta. Zaman se je šibki starec branil z dolgimi krojaškimi škarjami. Graščak mu jih je sam potegnil iz rok in se mu rogal:

»Pomnil boš, kdaj si zadnjikrat vihtel svoje žezlo!«

Ali — o, joj!

Ko je hotel graščak vreči škarje na mizo, se škarje niso hotele ločiti od njegovih rok ...

Z grozo je kriknil služabnikoma:

»Pomagajta!«

Služabnika sta priskočila, vlekla sta, da bi bila gospodu skoraj potegnila kožo z rok, opravila pa nista ničesar.

Graščak je stokal od bolečin in sramote. Ko se je ozrl, je bil s služabnikoma sam v sobi. Zdelen se mu je, da od daleč sliši smeh hudobne čarownice. Izginila pa sta tudi krojač in njegova hčerka. Bežala sta daleč v drugo deželo, da ju nikoli več niso videli v tistem mestu.

Ves divji si je graščak ogrnil svoj škrletalno rdeči plašč, da skrije nesrečne svoje roke z dolgimi škarjami. Vrnil se je na grad. Najprej je

stopil v zakladnico, da se prepriča ali niso izginili tudi dragulji. S težavo je odprl železno skrinjo, pa o, — groza! — namesto z dragulji je bila skrinja do vrha napolnjena z bleščecim snegom in vodo.

Sneg se je topil z bliskovito naglico in pred prestrašenim graščakom je vstajala iz skrinje voda. Vstajala je in vstajala kakor mogočna reka. Napolnila je sobo, vdrla na hodnik in zagrnila grad. Služabniki so se razbežali na vse strani.

Nenadoma pa je strašno zagrmelo — podrl in pogreznil se je ves grad. Le močan studenec je še izviral iz ruševin.

O graščaku ni bilo ne duha ne sluha.

»Utonil je,« so rekli ljudje.

Čez mnogo let je nekdo brskal po studencu in povlekel velikega raka na dan. Skuhal ga je doma in se začudil: Rak je postal v vreli vodi škrletalno rdeč, tako rdeč kakor je bil nekdaj rdeč plašč ošabnega bogataša.

PIEMONTSKA NARODNA

Mati ustala iz groba

*Umrla mati je in revica
zapustila otročička dva.*

*Oče dolgo jokal ni za njo,
kmalu drugo si je vzel ženo.*

*Druga žena, mati pisana,
je bila-hudobna, brez srca,
otročicema ni dala kruha,
samo nji se kuhalo je juha.*

*V skedenj mlajšega je položila,
brez oblekce ga je tam pustila,
bil je brez klobuciča na glavi
in brez čeveljčkov je ležal v travi.*

*Tak sta revčka jela tu kričati,
da ju slišala je v grobu mati,
tak glasno sta revčka tu jokala,
da iz groba mamica je vstala.*

*V skedenj mati prava je pritekla,
večjemu kolačkov je napekla,
mlajšega pa z mlekom podojila,
podojila, s solzami močila.*

*Večjega lepo je počesala,
mlajšega pa je poljubovala.*

Prevedel Alojz Gradnik

Pravljica o siroti Alenki

Alenka je živila v hišici ob gozdu z očkom in mamico, ki sta jo imela prisrčno rada. Drobna deklica še ni prav trdno hodila, ko se je očka nekega dne poslovil od nje. Še enkrat jo je poljubil na rožnata lička in nežne dlani njenih ročic, jo stisnil toplo in prisrčno k sebi in odšel. In potem je mama prejela nekega dne sporočilo, da je očka padel. Stisnila je deklico k sebi in dolgo in bridko jokala. Mala deklica ni nikoli zvedela, kaj je bilo v tistem grdem listu, da je mama tako užalostilo. Igrala se je po travnikih, lovila pisane metulje, oponašala ptičke in trgala cvetice. Domäči muc in psiček sta ji bila edina tovariša.

Nekega dne je nabirala po gozdju jagode in robidnice. Zobala jih je s toliko slastjo, da se ji veverica ni mogla dovolj načuditi.

»Jaz imam pa rajši lešnike in orehe!« se ji je posmehovala z veje in ji mahala s košatim repom.

»Saj, jih imam tudi jaz rada,« jo je zavrnila Alenka, »toda jagode imam še rajši!«

»Tudi jaz bi tako rekel,« se je oglasil črni kos in z dopadenjem gledal drobno deklico.

»Hočeš, da ti zapojem, Alenka?« jo je vprašal. In že je sfrfotal in stegnil rumeni kljun. Pesem je bila tako lepa, da jo je poslušala z odprtimi usteci.

»Hov, hov,« je tedaj zalajal psiček, »domov bo treba, domov!« Alenka je pogledala proti zapadu, kjer je zahajalo sonce.

»Zares moramo domov, prijatelji. Toda, muc, kje pa tičiš?«

»Mrjav, mrjav,« se je oglasil in jo pogledal izpod grma.

»Alenka,« je še enkrat zažvrgolel črni kos, »vedno sem te hotel vprašati, kje se mudi tvoj očka, da ga ni nič k nam?«

Alenko je stisnilo v grlu, a vseeno je rekla: »Prišel bo, striček, prišel.«

Toda Alenkin očka se ni nikoli vrnil. V deklici pa je ostalo neko čudno svetlo hrepenenje po vsem, kar je bilo v njeni glavici povezano z njim.

Alenka je rasla in se razvijala kot drevesce v dobri zemlji. Toda tako se mi zdi, da od srca vesela ni bila nikoli. In nekega dne je stopila pred mamo: »Mamica, povej mi, zakaj ne pride naš očka domov? Tako rada bi ga imela!«

»Srček,« je zaskelelo mamo, »saj bo prišel, verjemi!« In Alenkine oči so se zastrmele kdo ve kam v daljavo.

Prišla je pomlad, pa kakor da bi za Alenko nikoli ne prišla. Bila je tako čudno žalostna in tiha. Nekega dne je spet vprašala mamo: »Mama, povej, kaj je to vojna?« Mama je vsa zadrgetala. »Ali se res tam ljudje samo pobijajo in našega očka so prav tako ubili?«

»Otrok, otrok,« je zaihtela mama, »utrujena si, pojdi počivat, saj boš še zbolela!«

Toda Alenka je nepremično strmela v mamo. Njene velike oči, ki so gorele v prečudnem ognju, so rotile: »Povej mi resnico, mama, saj vidiš, da ne morem več!« Toda mama jo je objela in stisnila k sebi.

In nekega dne je Alenka, ne da bi mama opazila, smuknila iz hiše. Nemara se je napotila v svet iskat očka, kdo bi vedel!

Mrak se je spuščal v dolino. Zadnji žarki zahajajočega sonca so že davno zginili raz hiš in drévia, ki se je čudno pošastno majalo nad Alenkino glavo. Toda dekletce je junaško korakalo naprej. Nekoliko začudenih se se ozirali ljudje za razoglavim in neodtem otrokom, ki je z velikimi, pričakujoci očmi hitelo po cesti. Šele ko se je spustil gost mrak, je punčka prvič zajokala. Ljudje so se strnili okoli nje. In nekdo med njimi jo je vzel k sebi. Po dolgem in brezuspešnem iskanju je mama deklico končno našla. Močno se je prehladila, in kakor je vse kazalo, tudi zbolela.

Težki dnevi so prišli za našo Alenko. Vročina jo je tako neusmiljeno mučila, da bi se najrajsi kar odkrila, splezala na okno in ga odprla. Potem bi se morda ohladila. Proti večeru ji je nekega dne odleglo. Mama ji je začela pripovedovati pravljico o malem škratu, prijatelju otrok. In glej! Alenko je enakomerno pripovedovanje uspaval. Kar na lepem je zaspala. Mama se je nasmehnila, jo skrbno odela in po prstih odšla.

Zunaj je piskala burja okoli voglov in raznašala uvelo listje. Na okna pa je od časa do časa pljusknil dež. In tedaj so na krilih teme priplavale

sanje. Ustavile so se pri Alenkinem vzglavju in deklici je bilo prav tako, kakor da bi vsa hiša nenačoma oživel. Vsi prostori so se jeli dramiti. Raz sten so prihajale živali ter rahlo stopale sem in tja, da je ne bi zbudile. Alenka je ležala odkrita, zato se ji je približala srnica in jo nežno pokrila.

In glej! Prav tedaj je na srebrnem luninem žarku pridrčal mali škrat, priatelj otrok. Mahnil jo je naravnost k naši deklici. V eni sapi je povedal:

»Veš, Alenka, komaj sem te našel, tako sem te povsod iskal. Premisli, prejezdil sem na golobjem hrbtnu tisoč gora in dolin. In veš, kdo me je poslal k tebi, da ne boš žalostna? Nihče drug kot tvoj očka. Še mi je sporočil, naj te v njegovem imenu toplo pozdravim in poljubim.« In mali škrat se je sklonil nad spečo deklico. »Pa glej, da boš pridna in da boš kmalu ozdravela. Očka bo tega tako vesel!« In že je mali škrat izginil.

Na dekličino izmučeno ličice pa se je prikradel nasmešek in ji je ostal do jutra. In če verjamete ali ne, drugi dan je bila že bolj živahna, tretji dan že vesela, čez teden dni pa se je že igrala s psičkom in mucom, zvestima tovarišema.

ALOJZ GRADNIK

VOŽNJA V GORICO

Očka, daj mi sem stolico,
naj stolica bo kočija:
»Hijohija! Hijohija!
Že se peljemo v Gorico!
So v Gorici tudi klanci?
So tam, očka, trolejbusi?
So Angleži tam, so Rusi?
Ali so Amerikanci?
Lepo je goriško mesto,
z ravno in široko cesto.

Naj zdrči po mji kočija:
»Hijohija! Hijohija!«
Ni Angležev tu ne Rusov,
mnogo pa je avtobusov,
ali naš konjiček-vranec
bolj od njih drvi še v klanec.
Zdaj pa vrnemo se k mami!
»Hijahijo! Hijahijo!«
Že Gorica je za nami
»Hijahijo! Hej! Adijo!«

FRAN ŽGUR

Tam vrh Nanosa

Tam vrh Nanosa, za Turo
delajo si hudo uro,
strici belomuharji,
do nosu kožuharji —
Piskajo in vriskajo,
puhajo v dolino, breg,
rešetajo beli sneg ...

Vsi zasneženi po lici
k nam bi radi zimski strici;
srd tam zunaj kuhajo,
in v pesti si puhajo,
v vihri ljuti, snežni kuti
zimo — starko peljejo,
belo moko meljejo ...

Obisk pri slikarju

MARA SAMSA

Kajne, da imate radi pravljico, pa naj pripoveduje o začarani kraljični in krutem zmaju, ali pa o Janku in Metki, ki sta se izgubila sredi gozda. Tudi povest ljubite, če je dovolj slikovita in polna zanimivosti. In kadar se govori o ljudeh, ki nam s svojo domišljijo opisujejo tisti prekrasni pravljični svet, ali pa nas v svojih povestitih peljejo v daljne, čudežne dežele, prav radi prisluhnute. Mika vas izvedeti, kaj več o njih.

Ste se li že kdaj zamislili tudi nad sliko, kot ste se zamislili nad pravljico ali povesto? Tudi slika ni pravzaprav nič drugega kakor odprta knjiga. To, kar je v knjigi upodobil pisatelj s svojim peresom, je na sliki upodobil slikar s svojim čopičem in harmonijo barv in črt. Prav tako kakor se razodeva iz knjige vse, kar človek doživlja, vse radi česa se veseli in žalosti, diha tudi iz slike. Toda mnogokrat se zgodi, da se sliki ne znamo tako tesno približati, da ne znamo dobro prebrati tega, kar nam je hotel slikar v njej povedati. Ko pa se to naučimo, bi natenkrat radi vedeli tudi kaj več o človeku, ki je na kos papirja ali platna vdahnil življenje naravi in ljudem.

Tudi mi tržaški Slovenci imamo svoje slikarje: Černigoja, Špacala, Lukežiča, Hlavatyja, Groma, Cesara, Bambiča. Lepo bi bilo vsaj za krat-

Jože Cesar - igralec Crnobori - olje

ko uro stopiti k vsakemu izmed njih in se pomuditi v njegovi slikarski delavnici ali ateljeju. Našli bi veliko raznolikosti, saj vsak slikar vtišne v svojo sliko svoj lastni duševni obraz, košček svoje lastne duše.

Odločila sem se, da v vašem imenu obiščem najprej Jožeta Cesarja, ker sva sošolca. Rada bi vam ga predstavila v njegovi majhni hišici v Rocolu sredi njegovih slik in sredi slik njegovih prijateljev slikarjev.

Prišla sem malo prezgodaj, ni se še bilo do dobra znočilo in bil je še zunaj, nekje v okolici, kjer je skušal ujeti na platno nekaj predpomladnih večernih barv. Ko se je vrnil, mi je pokazal portret mladega pianista Švare, ki ga je bil pravkar dovršil. Ob tej sliki mi je razložil, kar je bistveno njegovemu slikanju in kar ga razlikuje od ostalih slikarjev. Takole je rekel: »Čeprav sem Tržačan, izvira moj rod iz Čičarije v Istri. Tam je zemlja trda in na njej moraš trdo delati, da iz nje nekaj izvlečeš. Vidiš, ta trdota se izraža tudi v mojih slikah. Moje črte so ostre in oglate, moje barve naravnost kričeče. Vse je nekam prenasičeno in polno življenske sile, polno teže. Moje življenje poznaš. Iz Cyril-Metodovo šole me je vlekle na slikarsko akademijo. Kako pa naj bi bil šel, ko sem vedel, da je doma moja pomoč tako potrebna. Poiskal sem si zaposlitev in pričel kot delavec v prosti luki s prekladanjem vreč. Od slikarstva se seveda nisem mogel odtegniti. Tudi kot delavec sem študiral slikarstvo pri prof. Černigoju in se še naprej izobraževal. Z denarjem, ki sem si ga prislužil, sem se na raznih tečajih učil tujih jezikov. Skoraj polovica življenja je šla tako mimo, preden sem se lahko bolj začel posvečati slikanju. V njem pa me zanimajo predvsem ljudje. Skušam jih upodobiti pri njihovem delu. Sonce, burja, morje in Kras to so bistvene sestavine mojega slikana. Mnenja sem, da smo mi umetniki dolžni dati v svoje delo značaj naše zemlje in naše tržaške in narodove duše.«

Zahvalila sem se mu v vašem imenu, za kar mi je bil povedal. Zdeto se mi je, da nam je s tem močno približal tudi vse ostale naše slikarje, ki jih hočemo v mislih obiskati.

RADO BEDNAŘIK

PO NAŠI LEPI DOMOVINI

Lepa vojaška cesta zavije od Poljan malo navkreber in obkroža gričevnato StUBLJE. Od tod se pokaže zapadni rob Doberdobske planote, ki visi nad »Laškim«. Po tem robu zelene lepi pašniki z domačimi imeni: Predarije, Zagrajsko, Rumijansko, Gmajne. Tod ti je pozvanjanja čred in mukanja posebno proti poldnevnu, ko gonijo med ogradami živino domov.

Lepa vas, razpotegnjena po kraškem slemenu, je Doberdob. Ime je prav pristno domače, saj ti pove, da je v davnih časih šumela tod šuma hrastov in dobov. Zgornji konec vasi, ki nosi ime Gradišče, je priča o starih naših naselbinah. Spodnji konec so pa Markaduči. Pa jih vprašajte, zakaj si tako pravijo! Tja proti obzorju, ki zapira pogled na Tržič, so le še samotna selišča. Doberdob je po prvi vojni od smrti vstal. Kaj ni tu »Doberdob, slovenskih fantov grob«? Bele hiše ob glavnih cesti žarijo v poletni žarkovini. Severnim sapam branijo na Doberdobsko sleme kar tri-

je kuclji: Rusi školj, Vrh in Gradina. Sonce se je že obesilo nad Debeli vrh, ki zapira od juga »kraško morje«.

Ne verjamete, da je? Kar brž z našo trojko po klancu. Pod nami se odpre globok dol. Od visokih topolov tja do valovitega hrbta Gorupe kope nad Jamljami. Vmes se sivo svetlika Doberdobsko jezero, dober kilometer dolgo, pol široko. Pravo kraško jezero, ki ob dežju bruha vodo izpod Rusega školja na zgornjem koncu pri vodovodu. V suši pa se voda skrije v štiri čudne podzemskie požiralnike na spodnjem koncu. Pred temi požiralniki je na kolena debelo polžjih hišic. Val jih vleče bržkone navzdol, živalce pa raje puste hišico kot življenje. Po sredi jezera valovi bičevje in trsje, vmes pa se kodrajo pretoki in tokave. Jate povodnih ptic se vlečjo prek vode in močvirja, kjer razpenjajo beli lokvanji svoje svatovske vence. Na zgornjem koncu jezera pa se sončijo mogočni topoli in breze. Pod njimi se razgrinja vonjava senca v zelenem mahu, izpod katerega tu pa tam privre tolmunček. Res, prelepi, naravnih čarov prepolni Kras!

Čez nizek preval med Debelo grižo in Gorupo kopo nas pripelje pot do nižje ležečega drugega jezera, Rdečega ali Prelostnega. To je manjše in bolj zaraščeno s trsjem. V globokih tolmunih ob poti se srebri vse polno rib. V zraku je omamen vonj po akaciji in robidovju. Podjetni Tržačani so si tod postavili precej lepih čebelnjakov.

Ob koncu našega romanja srečamo še tretje jezero, Žabeljsko, ki sega do visokega železniškega viadukta pred Tržičem. Po ozki stezi kraj vode in prek mehkih travnikov hodimo trije kraški romarji. Pogled je uprt v belo-zeleno-zlate barve narave in v srebrnino tajnih voda. V večerni mrak šumljajo pesem o čudnih lepotah podzemskih globin. V njihovih rahlih valčkih že trepeče odsev večernice, ki je zasvetila nad Doberdobsko planoto in nam kaže pot domov iz goriško-kraškega raja.

ING. MIRAN PAVLIN

Cu SO_4 Nekaj kemičnih poskusov z modro galico

Predstavljam si, da poznajo skoraj vsi naši mladi prijatelji ono modroobarvano gručasto snov, ki ji pravimo modra galica, oziroma po domače »vitrijol«. Če ni znana drugim, je vsaj tistim, ki prebivajo v vinorodnih krajih. Saj pripravljajo njih očetje z modro galico brozgo, s katero obrizgajo vinsko trto, da jo obvarujejo bolezni.

Danes bi vam rad nekaj povedal o modri galici in tudi navedel nekaj lepih poskusov, ki jih boste najbrž z veseljem napravili.

Modro galico pridobivajo v kemijskih tovarnah. In to tako, da v velikih kadeh polivajo koščke bakra z razredčeno žvepleno kislino. Tekočina, ki je bila brezbarvna, se vedno močneje modro obarva. Že po barvi lahko torej vidimo, da je v kadeh nastala modra galica. To raztopino modre galice prelijejo v široke ponve, pod njimi zakurijo in izparijo tekočino: prikažejo se velike kristalne gmote modre galice. Nasujejo jih v vreče in te potem razpošiljajo po vsem svetu.

Tudi vi lahko dobite modro galico iz njene vodne raztopine. Toda če bi raztopino modre galice uparevali nad ognjem, bi nastala na dnu posode plava snov, ki ne bi preveč zadovoljila vaših oči. Če pa boste pazljivo prečitali te vrstice, vam bo uspel zelo lep poskus, ki ga boste vsekakor veseli.

Napraviti hočemo namreč lepe, *velike kristale modre galice*. Ti kristali bodo imeli tako ravne in enakomerno porazdeljene ploskve, kakršnih ne bi znal napraviti niti najboljši umetnik.

V emajliran lonček (ne sme biti žezezen ali pa aluminijast!) stresi 50 g modre galice, nanjo pa nalij 1 dl vode. Ker se tolikšna množina modre galice ne topi v hladni vodi, boš morał ugetri nad ognjem. Večkrat pomešaj in ugrevaj toliko časa, da se bo vsa galica raztopila. Pusti, da se nekoliko ohladi in potem prelij raztopino modre galice v ozko stekleno čašo. Že poprej pa naveži na leseno palčko belo nit, ki naj bo malenkost krajsa od čaše. Na prostem koncu niti napravi večji vozeli, ki bo nitko obteževal. Nit potopi v raztopino modre galice, palčko pa položi preko čaše. Vse skupaj daj na polico in pusti v miru. Vsakega toliko časa poglej na nit in opazuj, kaj se dogaja! Ko se bo raztopina dovolj ohladila, bodo nastala na niti mala, modra zrnca. Ta bodo vedno večja in čez en ali pa dva dneva bodo na njej zrastli krasni kristali modre galice.

Po dovršenem poskusu dobro operi lonček in čašo! Škodilo bi tvojemu zdravju, če bi prišla modra galica v hrano.

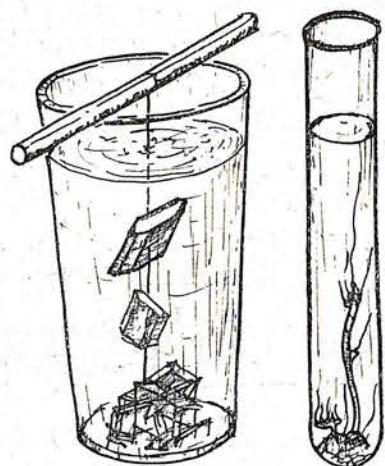
Sedaj pa napravimo drugi poskus: malo, *umetno rastlinico!*

V epruveto (širša tanka steklena cev, ki je spodaj zataljena) spusti košček modre galice, ki naj bo velik kakor polovica lešnika. Če nimaš epruvete, ti bo prav tako dobro služila ona mala valjasta steklena posoda, v kateri so hranjene tablete zdravil. Na kristal modre galice, ki je v tej posodici pa nalij vodotopno steklo. To je ona skoraj brezbarvna tekočina, v katero vlagajo gospodinje jajca, da ostanejo dolgo časa nepokvar-

jena. Čez en dan boš videl, kako bodo pričela »poganjati« iz modre galice drobna, izredno lepo razvejena stebelca.

S tem pa še niso pri kraju vsi poskusi z modro galico. Nje raztopino lahko uporabljamo tudi za *tajno pisavo*. Omoči pero z raztopino modre galice in piši po papirju! Ko se bo pisava osušila, ne boš prav nič videl, da bi bilo kaj napisano. Sedaj pa daj popisani papir na vročo ploščo peči pa nad plamen — v temnorjavi barvi se bo prikazala tvojim očem prej nevidna pisava.

Naslednji poskus te bo prepričal, da so res napravili v tovarni iz bakra modro galico. Žebelj ali pa železno ploščico opili, da bo svetla in

čista. Nalij preko očiščene ploskve raztopino modre galice: v kratkem času bo postala bakreno rdeča. Na ta način si *pobakril žebelj*.

Lepe modre kristale galice pa lahko tudi spremeniš v bel prah. Pololi na železno ploščico kristal modre galice, vse skupaj pa daj nad plamen! V vročini se bo pričel kristal napihovati in preoblikovati. Vedno bolj bo izginjala modra barva, dokler se vse skupaj ne spremeni v belo, brezlično snov. Sedaj odstrani plamen.

Pri tem poskusu šmo odvzeli kristalom modre galice vodo. Galica kristalizira le takrat, ko vsebuje za grajenje kristalov potrebno vodo, ki ji pravimo *kristalna voda*. Če boš ono belo snov, ki si jo dobil pri tem poskušu, omočil z vodo, se bo zopet modroobarvala.

Nekateri se poslužujejo modre galice, da bi se odvadili kajenja. Če omočiš cigareto s kapljico modre galice in to posušiš, bo pri kajenju vdihaval kadilec dim zelo neprijetnega okusa. Svetujem vam, da ne napravite te šale s kadilci! Mogoče bi bil kdo od vas zaradi tega tepen. To pa še ne bi bilo nič hudega. Če bi nekdo pokadil preveč cigaret omočenih s kapljico raztopine modre galice, bi to škodovalo njegovemu zdravju. Prevelike množine modre galice so namreč strupene.

Kakor sem že v začetku omenil, pripravljajo vinogradniki z modro galico posebno brozgo, s katero obrizgavajo vinsko trto. Na ta način obvarujejo trto nevarne bolezni peronospore. V ta namen premešajo vodno raztopino modre galice z apnenim mlekom. Tako dobe *Bordojsko kašo*. Če pa premešajo raztopino modre galice z raztopino kristalne sode, nastane *Burgundsko kašo*. Ena kakor druga sta namenjeni obrambi trte pred preje imenovanim obolenjem.

Na kraju naj vam še nekaj odkrijem. Z modro galico izdelujejo tudi *umetno svilo!* Saj poznate one lepe tkanine, ki so stekane iz pestro obarvanih niti umetne svile. Morda se vam bo čudno zdelo, da iz te plave snovi izdelujejo oblačila. Naj vam to v nekaj besedah razložim.

Če počasi nalivaš v raztopino modre galice amonijaka, bo nastala najprej svetlo modra usedlina, pri nadalnjem dolivanju amonijaka se bo pa ta raztopila v temno modro tekočino. Ta tekočina je važna, ker se v njej topi bombaž. V tovarni potiskajo pod pritiskom omenjeno raztopino bombaž skozi sito, ki je izredno malih luknjic, v neko posebno tekočino. Kakor hitro pride iz sita droben curek one raztopine v to tekočino, bo nastala drobna nit — umetna svila.

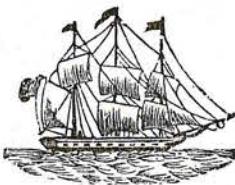
Misljam, da vas bodo razveselili ti poskusi. Še enkrat pazljivo prečitajte — in potem na delo!

V. J. K.

Otrok in vrabček

Otrok je našel negodnega vrabca. Kako ga je bil vesel! Da bi mu ne ušel, ga je stisnil v peščico. Vrabček je čivkal, čivkal, a otrok je stiskal peščico bolj in bolj. Čivkanje je polagoma povsem pojnjalo. Otrok se je začudil ter odprl peščico. Vrabček se ni ganil, njegovi očki sta bili zaprti. Otrokove oči so se zalile s solzami. Umoril je vrabčka od prevelikega veselja, da je njegov in tudi zaradi bojazni, da bi mu ne ušel.

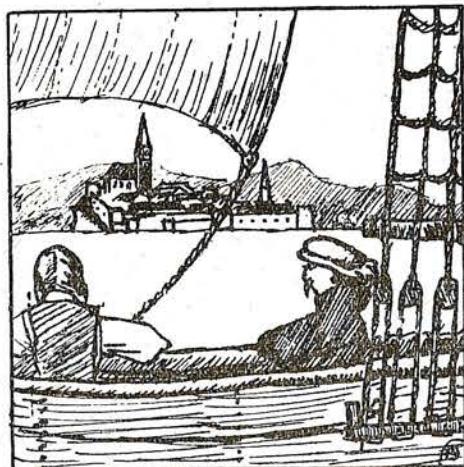
KAPITAN Peter

17. Ker ni bilo več slišati o gusarjih, se je Jakob Možina odločil, da odplove v Labinj in Anko je povabil s seboj.

18. Z njima se je vkreval tudi Peter, ki je bil sedaj že čvrst mornar.

19. Jadrali so mimo neštetih istrskih mestec in vasi. Lahek vetrič je napenjal jadra.

20. Anka se je zasanjala nazaj v svojo mladost. Peter je čuval, da bi nihče ne motil njenih sanj.

GUSARSKA ZGODBA, KI SE DOGAJA MED DEVINOM IN LABINJEM.

Napisal Vladko Kogoj
Ilustriral dijak Samo Pahor

21. Srečno so prijadrali do Labinja, a Anka se je zdele tukaj vse nekam spremenjeno.

22. Od njenega doma so ostale le razvaline, ki jih je preraščal plevel. Anka je nad njimi grenko zajokala.

23. Predno so se vrnili na jadrnico, je šla še v sadovnjak, ki je bil poln spominov na očeta in mater.

24. Na tem potovanju sta Peter in Ana spoznala, kako sta si prijatelja in kmalu po povratku domov sta se poročila.

DANILKOVA VEVERIČKA

Danilko je bil droben fantek, a srce je imel prostorno kakor škaf! Ali naj vam pripovedujem, dragi prijateljčki, kaj vse je imel stlačenega v njem? Niti sanja se vam ne, kdo je našel tam topel kotiček. O, pač, najprej je nosil v srcu mamico in očka in starega dedka. To je bilo že takrat, ko je bil še nebogljeno detece in je upiral očke v drage obraze. Še mnogo je bilo ljudi, ki jih je imel rad, posebno tiste, ki so mu poklonili igračko ali sladkorček!

Seveda si gotovo mislite, prijateljčki, da ni težko imeti rad take rado-darne ljudi in da se hočem briti norca iz vas! Prav imate, ali če bi pokorno poslušali do konca, bi še izvedeli o največjih Danilkovih ljubljenčkih. Predstavim vam jih. V hlevu pri Šimonovih so zbrani: tri kravice, volek, ovčka, ducat zajčkov, kokoške in prašiček. Med njimi je preživel vse zimske popoldnove. Božal jih je in jim nosil velike butare sena in zelišč. Tako vso zimo.

Na pomlad, v spremstvu dobrohotnega botrčka sonca pa jih je zapustil. Tudi njemu se je zahotel po svežem zraku in lepi mehki travi. Ni hodil daleč. Pred vasjo se je v vetru zibal star borov gozdček. Tja je najraje zahajal in tam je našel novega prijatelja. Dan za dnem je poslušal ptičje žvrgolenje in opazoval drobne stvarce, kako so spletale svoja gnezda. Nekega dne je zagledal gori visoko pod vrhom starega bora čudno živalico. Oj, kako je bila hitra! Skakljala je sem ter tja, od veje do veje in vozila za seboj širok rep. Ta čuden rep jo je izdal.

»Saj res,« je pomislil, »v šoli nam je učiteljica pokazala sliko. To je veverica!« V trenutku je sklenil, da jo ujame. Dolgo jo je podil, vabil, klical; ni mu uspelo... Ob sončnem zatonu se je jezen vračal domov. Samemu sebi je obljbil, da ne pojde več tja, ker se nagajiva veverica ni pustila ujeti.

Pa ni mogel naslednjega popoldneva strpeti na tnatlu. Srce ga je gnalo med bore, saj je bila že našla v njem prostora hudomušna botrica veverica. Postala sta si prijatelja. Vso prelepo pomlad in vroče poletje sta si delala družbo. Vsako popoldne je sedel Danilko pod borom in se igrал z njo. Udomačila se je kakor mačica ali psiček. Ko ji je bilo dovolj sedenja, je planila na bližnje drevo ter se ozirala, ali jo lovi. On pa se vedra se ni upal tako visoko! Kako ji je zavidal!

O prvem jesenskem dežju je Danilku vztrepetalo srce. Mamica ni dovolila sinku, da bi tavjal po dežju.

»Pa pravzaprav čemu?«, se je hudovala.

Z noskom prilepljenim na okensko šipo, je gledal čez polja treptajoče vrhove svojih borov. Žalosten je bil in sram ga je bilo svoje suhe oblekce ta čas, ko je imela veverica zagotovo hudo moker kožušček. Po-

noči je slabo spal in sanjalo se mu je, da ga uboga žival prosi, naj jo vendar spravi na varno pred dežjem.

Naslednjega dne se je odločil. Sosedov Veno, ki je mojster v teh zadevah, mu je zaupal, kako naj ujame veverico. Ujel jo je in zaprl v kletko. Nič več ga ni skrbel dež. To je bilo veselje! Oba sta bila na varnem.

A veselje je kmalu splahnelo. Njegova veverica ni marala za orehe in božanje. Ležala je v kletki brez moči, ko da bi hotela umreti. Prestršeni prijateljček jo je nesel spet v borov gozd ravno v času, ko je zadihala s severa mrzla zima. Odslej jo je obiskoval pogostoma in si v sladkih željah predstavljal novo pomlad, čeravno je bila še tako daleč, da jo je komaj slutil.

Nove pomladni pa ni učakala. To se je pa zgodilo tako, kot se zgodi samo v najstrašnejših sanjah. Borov gozdček so ljudje posekali, da si preskrbijo kurjave za pretečo zimo. Danilko je s tnatla prisluhnil udarcem sekir in prosil na tihem milosti za svojo ljubljenco. Ko je odjeknil zadnji udarec in se je zadnji očak zrušil na tla, je prihitel ves zasopljen in s solzami v očeh. Zastrmel je. Drevesa so ležala vsevprek in pokrivala velik prostor tako na gosto, da ni bilo videti niti koščka mahu. Tudi veveričke ni bilo nikjer. Jokaje je brskal med vejevjem, dvigal težka debla, klical svojo veveričko z najslajšimi imeni. Po dolgem, obupnem iskanju jo je našel. Ležala je pod težkim debлом mrtva. Gostoljubne veje so jo ponesle s seboj v neločljivem objemu.

SKALAR FR.

Medved in lisica

»Čuj, rjavka, zvitorepka,
si tatica, draga tetka;
kradeš ťin moriš,
pride človek, pa zbežiš.«

»Panj razbiješ, žreš čebele,
kvariš čebelnjake cele
in v plačilo za medico
sunęs s šapo še kmetico.«

»Kurnik meni svet je,
daleč je od mene žretje,
če odnesem putko s klina,
pustum sestre, petelina.«

Medved v zobe zamomlja,
v hrib odkrevsa, godrnja:
»Drugič bolje bo molčati,
ni predobro mnogo znati.«

Peresce

Ko je človek iznašel peresce, se je razveselil ter vzklknil:
 »Kako bom lahko od sedaj dalje zapisoval misli!«

Peresce je vzdihnilo:

»Da, to je že res. Škoda je le, da bodo lahko poleg dobrih zapisovali tudi slabe. Res me žalosti, da pri tem ne bom imelo besede. Jaz bom le orodje v rokah človeka.«

LOJZE CIJAK

OJ, TA DELAVNICA

Pilim in pilim, a to železo noče biti ravno. Tako presneto trdo je, povsem drugačno od lesa! Tam malo odžagaš in ostružiš, pa imaš perilnik ali pa otroški stolček. Toda železo ... obdeluješ ga in obdeluješ pa še ni ničesar. Res da so iz njega parniki, mostovi, vlaki in toliko drugih koristnih stvari. Da bi le tako trdo ne bilo!

Učne ure se vlečejo kot večnost. Kaj, ko bi poprosil učitelja, da me pusti malo ven. Da se mi nekam mudi, mu porečem. Takole odščipnem od te večnosti nekaj minut. Zunaj pa srečam mogoče Vojka iz tretje in mi pove, ali je šla včeraj Triestina z Bologno. Tako premišlja Slavko in roka se mu sama od sebe dvigne. Ropot stružnic za trenutek preseka tisto dobro znano, tolkokrat ponavljače se vprašanje: »Gospod učitelj, ali grem lahko ven?«

Učiteljeve oči se dvignejo iznad dela in v hipu preletijo delavnico.
 »Počakaj, da se vrne Milko, ki je ravnokar prosil.« Toda samo trenutek za tem: »Gospod učitelj, Milko se je že vrnil, ali sedaj lahko grem?«

»Pa pojdi, toda glej, da se skoro vrneš!«

Čas se pologoma pomika naprej. Prva ura je vendarle tudi za Slavka minila. Spet stoji pri mrzlem primožu in gladi košček trdega železa. Devet milimetrov je že izpilil, pa še noče biti ravno. Nič dobrega ne bo iz tega. Joj, nič dobrega. Petico prineše domov ob koncu šolskega leta. Oče, ki tako ljubi mehaniko, bo hud, strašno hud!

Misel na petico je na mah postala tako živa, da je Slavko pozabil, kako je še malo poprej hotel odščipniti tudi od druge ure nekaj minut. Vodo bi bil šel pit, pa ga je žeja kar sama od sebe minila. Pila je zaškrтala pod njegovimi okornimi rokami. Trdo železo se je počasi le udaljalo.

»Očistim pilo,« je še pomislil, »prihodnjo uro mi ne sme več škrtati.«

MITJA VOLČIČ

RAZVOJ SMUČANJA

Smučanje spada med najlepše športe in velika škoda je, da je za nas Tržačane tako težko priti do snega, še posebno letos, ko je belina redkost celo v krajih, kjer se je smučanje rodilo.

Kdaj in kako pa so sploh začeli s smučanjem? V začetku smučanje prav gotovo ni bilo zabava ampak potreba. Kmetje visoko na severu so v dolgih nočeh imeli dovolj časa za razmišljjanje. Ko je zapadel sneg, so se zaprli v hiše in do pomladni se niso iz njih prikazali, zlasti tisti, ki so živelii na samem, oddaljeni od sosedov. In tako so iznašli smuči. Prvotne smuči seveda še zdaleč niso bile podobne tem, ki jih danes vidimo v trgovinah.

Mi Slovenci imamo natančne opise prvotnih smuči. V začetku smo sicer rekli, da so kmetje na severu iznašli smučanje, a nezavisno od njih in prvi v srednji Evropi smo tudi Slovenci že smučali in sicer na Blokah. Prvič jih omenja grof Herberstein leta 1553. Mnogo lepše, bolj na dolgo pa je o bloških smučarjih govoril v svoji Vojvodini Kranjski Janez Valvazor leta 1689. Valvazor pravi, da si kmetje nataknijo na vsako nogo po eno deščico, spredaj zakrivileno, pod pazduhu pa imajo dolg kol, ki služi za krmilo. Naši predniki so morali biti kaj spretni v tem krmarjenju, saj so baje tudi dekleta uporabljale smuči, da so šla ob nedeljah v vas. Če bi padale in ne bi znale spretno voditi svojih desk, bi dekleta brez dvoma uporabljale bolj kratko napravo krplje, da ne bi zmočile in pomažale dragocene nedeljske obleke.

Dolga stoletja se smučanje ni premaknilo s te točke. Na Blokah so z njimi hodili v trgovino in k maši, na Norveškem je samotna sled smučarja prekrižala pot zajcu ali srni. In zamislite si, kako je zajec bil presečen!

Potem se je nenadoma vse spremenilo. Meščani so odkrili gore in kmetje so z nezaupanjem gledal na te čudake, ki se trudijo, težko oprtani z nahrbtniki na vrh samo zato, da bodo čez nekaj ur šli zopet dol. Število tistih, ki so v gorah našli veselje, pa se je večalo in kaj kmalu so goranke zamikale tudi gore v snegu. Imeli so prav. Težko je najti nekaj bolj prijetnega kot spust po pobočju v zimskem soncu visoko v gorah.

Bile so tudi žrtve. Nekje na Hrvatskem so se konec stoletja študenti spravili na smučanje nekam na deželo. Pribrizjo po strmini do vasi in

začuden obstanejo. Vas je prazna, samo cerkveni zvonec pritrkava kot bi gorelo. Naenkrat se na nesrečne smučarje vsuje toča kamenja. Naši ubogi študentje bežijo, domačini pa si zadovoljno manjko roke, češ: pregnali smo čarovnike. A kot se reče, za napredok nobena žrtev ni prehuda!

Norvežani so bili pametni. Ugotovili so, da bodo iz smučanja lahko kovali denar, poleg tega pa jih je vrojeno veselje do vsega, kar je s športom v zvezi, v novem navdušenju za sneg samo privedlo do tekmovanj. Prvič so priredili tekmovanje v bližini mesteca Tromzoe leta 1863. Smučarji iz pokrajine Telemarke so na tekmovanjih v Kristianiji navdušili s svojo spretnostjo.

Po teh krajih so potem poimenovali smuške like. Vašim očetom je telemark predstavljal edini način, da se lepo zaustavi ali obrne, danes nam bolj ugajajo tisti pogumni tekmovalci, ki se v kristianijah spuščajo v dolino. Iznašli so robnike, podaljšali so smuči, izpopolnila so se stremena in obleka, zgrajene so bile prve žičnice, okoli njih hoteli. Smučanje je bilo sprejeto na olimpijske igre, postal je moda. Vse to v zadnjih petdesetih letih; danes je armada smučarjev neštevilna.

Tekmujemo v tekih, skokih in spustih, ki se zopet delijo na slalom (vožnja skozi vratca) in smuk. V tekih in skokih še vedno prevladujejo skandinavski narodi. Pravijo, da se otroci tam že rodijo s smučkami na nogah. Spusti pa so stvar civilizacije, vzpenjač namreč. Kdor se na vrh pelje, lahko v enem dnevu prevozi mnogo več kilometrov kot tisti, ki pesači. In ker je tudi dobro smučanje v veliki meri odvisno od pridnosti in vaje, je jasno, da bo tekmovalec, ki se posluži vzpenjače, bolje krmil kot oni, ki tega nima. Zadnje čase gospodarijo v spustih Avstriji, vendar ni rečeno, da bo njih premoč trajala tako dolgo kot skandinavska v tekih in skokih.

Mi Slovenci smo v smučanju dosegli prav lepe uspehe. Smučanje je slovenski narodni šport in med drugim imamo v Planici skakalnico, ki je dolgo časa bila največja na svetu, še danes pa je verjetno med velikimi najboljša. Ko bo na Gorenjskem in drugod še več vzpenjač, bodo tudi uspehi lepsi.

MLADINA PIŠE

POČITNIŠKA KOLONIJA

Šolska vrata so se zaprla. Starši so vpisali otroke v počitniške kolonije.

Letos sem bila prvič v koloniji in sicer v Devinu. Stanovali smo v šoli, ki je blizu novega gradu. V začetku sem se cmerila in imela veliko domotožje. Kmalu pa sem se privadila skupnemu življenu.

Bilo je pet čet. Mnogo smo hodile

v gozdček in na kopanje. Spremljevale in voditeljice so bile zelo dobre z nami. Tudi na igrišču smo bile vsak dan, kjer smo se žogale. V spominu mi je ostal dogodek pri kopanju. Neka deklica bi utonila, da je ni rešila naša spremjevalka. Od tedaj smo bile pri kopanju vedno zelo pazljive. Res, prelepi so bili dnevi v počitniški koloniji.

Kobal Ana Marija IV. r. os. š. Općine

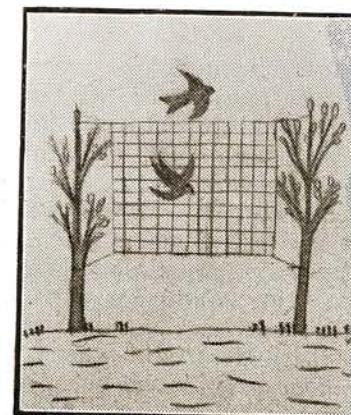
DRAGI GALEB!

Tudi mi čitamo. Ugajajo nam pravljice in uganke. Ko jih rešimo, smo zelo veseli. Joj, kako smo se smejali, ko smo čitali — Česa Boris ne ve —. Povedati ti hočem, da smo v šoli, ki je zelo lepa. Nekaj dni imamo tudi nov vrtec. Nestrpnocakamo na twojo novo številko.

Svetlič Renata IV. r. os. š. Sempolaj GRLJANSKI MENIHI

Nekoč je obstojal v Grljantu meniški samostan. Če se ne motim, ga je uničil Jožef II., sin cesarice Marije Terezije. Grljanski menihi so večkrat v letu hodili po kraških vasih pobirat biro. Nekega dne so se menihi slučajno vračali iz bližnjih kraških vasi v samostan, polni jedač in pijač in z oslom, otvorjenim z dvema sodčkoma polnima terana. Po strmem bregu po Stari gori, tam nekje pod Prosekom, približno sto petdeset metrov nad samostanom, se nenadoma prverne osliček v starogorski potok z vsem teranom. Meniha sta se trenutno zelo ustrašila. Eden njiju pa se je usedel na stopnico, sklenil roke in prav milo vzdihnil: »O santa Marija di Grinjan, tu imaš osla in teran, če hočeš pit, pojdi si ga v potok lovit!

Stoka Elvira II. r. Trg. teč. Prosek

Nadja Kapun IV. r. os. š. Općine

Rodiila sem se v Beogradu. Ko sem imela dve leti, sem šla k noni v Zagreb, kjer sem bila tri leta. Nato sem šla v Palestino in hodila v judevske šole. Bila sem v Nazaretu in Tel Avivu. V Nazaretu sem videla, kje je sv. Jožef delal, kuhinjo Marijino in vrt. Ko sem prišla v Trst, mi je bilo vse silno smešno.

Conič Gordana V. r. os. š. Općine

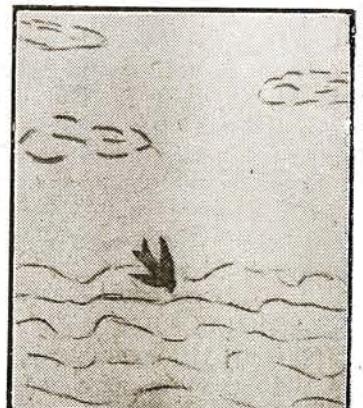
O počitnicah sem bila v Jugoslaviji, v prelepem mestecu Kamniku. Kamniška kolonija je pod hribom v zelo velikem semenšču, ki ima svetle sobe in svetla okna. Okoli semenšča je veliko dvorišče, kjer smo se igrali. Igrali smo se kraljico. Večkrat smo šli na hribe. Zvečer smo se vračali domov.

Terčon Lučko, Općine

NA KRESNI VEČER

Na kresni večer smo vsi otroci pripravljali drva, mladina pa je delala grmado. Dve ženi pa sta prinesli žaganje. Prišli pa so policaji in niso pustili prižigati. Toda dečki so vseeno prižgali. Zbralo se je mnogo ljudi. Prišel je neki star mož s harmoniko, fantje in dekleta so prepevali in skakali čez grmado.

Sosič Marija IV. r. os. š. Općine

Ilustracije k pesmi Tri ptice

MOJE BOŽIČNE POČITNICE

Letos sem prvi del počitnic preživel v Trstu, drugi pa v Ljubljani. Bila sem prepričana, da bo v Sloveniji sneg, a motila sem se. Hotela sem preizkusiti nove sanke, a nebo se ni menilo za moje želje. Bilo je jasno in ni kazalo, da bi se v kratkem pooblačilo. Zato sem »pogruntala« nekaj drugega. S prijateljico sem šla na drsališče. Seveda, hotela sem imeti tudi jaz drsalke. Mama pa je bila gluha na to uho in se je jezila, češ, saj sem ti kupila sanke. Tako sem se drsala s sposojenimi drsalkami. Joj, da vidite, koliko bunk imam še sedaj, saj sem bila vedno na tleh. No, upam da se bo mamica do druge zime omehčala in mi kupila drsalke, seveda bo o tem odločalo tudi spričevalo.

Hreščak Tatjana III. r. os. š., ul. Sv. Fr.

IZ MOJIH OTROŠKIH LET

Večkrat me je obiskala teta iz Kopra. Pravila mi je, kako je pri njej in vsakokrat me je vabila k sebi. Prišlo je do tega, da sem res šla, kajti zaupala sem njenim besedam.

Neko mrzlo jesensko jutro sem sedela pri oknu. Strmela sem v kroute, brezkončne valove. Pogled mi je šel dalje preko morja. Bilo je pusto jesensko jutro brez sončnega žarka. Prav tako je bilo tudi moje srce.

Minila je tista razburjena zima in končno je prišla pomlad, ko sem se s parnikom vrnila domov. Povsod je lepo, a doma je najlepše.

Rada bi še tole napisala:

Kdo v cerkvi laže? - Pevci, ki pojajo »pred Bogom pokleknimo« in organist, ki sedi.

Sturm Nadja V. r. os. š. Domjo

DRAGI GALEB!

Najprej ti moram povedati, da si bil pri nas vsem dobrodošel. Ko smo prečitali prvo številko, smo nestropno pričakovali druge. Razveselila

nas je ravno za praznike in nam prinesla mnogo zanimivosti. Ugajajo nam posebno pravljice. Ne misli, da nas ne zanima, kaj pišejo učenci z drugih šol; dokaz temu je, da ti pišem tudi jaz. Povedati ti moram tudi, da se nam je prikupil Skalar Fr. s svojo »Žabo«. Nikar preveč ne odlašaj in kmalu zopet pridi, ker te že komaj pričakujemo.

Kosmina Katja V. r. os. š. Sempolaj

Čudno je, da ne poznate vasice Krogelj. Pa bi jo morali poznati, ker gočovo ste že čitali Martina Krpana, ki je živel na Vrhu pri Sv. Trojici.

V tej vasici stanujem tudi jaz, vaš sošolec. V vasici je cerkvica, posvečena sv. Trojici. Cerkvica pa ni uporabna, ker je preveč stara, saj si lahko mislite, da je že od časa Martina Krpana. Pred njo je košata lipa. Pravijo, da je stara devet sto let. Poleti daje mnogo sence, cvetja in vonja. Ta lipa krasi našo vasico.

Ko je Fran Levstik prišel v Trst, si je prišel ogledat vasico Kroganje in napisal je zgodbo o Martinu Krpanu. Kakor vam je znano, se je Martin Krpan preživil s tihotapljenjem soli. Pravijo, da je tihotapljen sol iz Kopra.

Kocjančič Mirko V. r. os. š. Dolina

KAKO SEM SI ZLOMIL ROKO

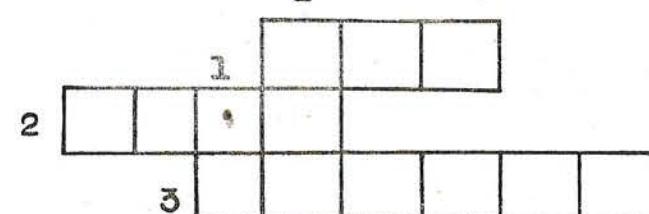
Dan pred zaključno šolsko pririditvijo, kjer bi moral tudi jaz nastopiti, sem skakal po vrtu s svojimi prijatelji. Splezal sem na vrtni zid in hotel pokazati, kako znam skočiti. Skočil sem in po nerodnosti padel na levo roko, ki me je močno zbolela. Mama me je peljala v Trst v bolnišnico, kjer so mi čez nekaj dni dali roko v mavec. V mavcu sem jo imel petinštirideset dni. Od takrat sem mnogo previdnejši pri plezanju po zidovih.

Igor Tuta IV. r. os. š. Sesljan

GOJKO

KRIŽanke in UGANKE

1

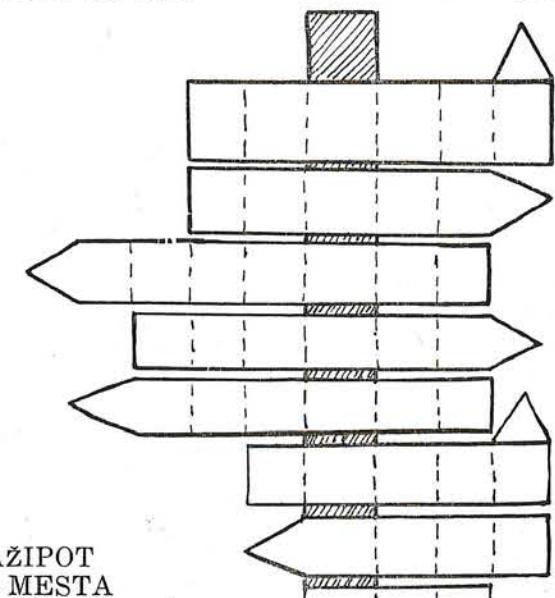
Vodoravno:

1. zver
2. ptica
3. ptica — drobi, drobi vse noči

Navpično:

1. vedno isti soglasnik

(10 točk)

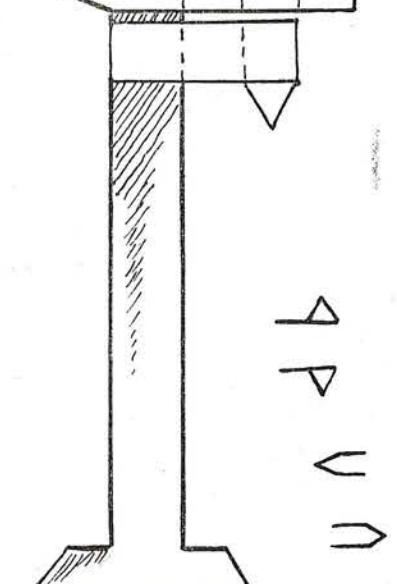
TRŽAŠKI KAŽIPOT

V EVROPSKA MESTA

Izpolni kvadrate s črkami mest, tako da pride v kvadrat na stebru vseh tablic vedno isti soglasnik. Imenu mesta mora odgovarjati puščica, ki kaže zemljepisno lego dotičnega kraja v kateri smeri leži od Trsta.

Strani neba (smeri): sever, jug, vzhod, zahod.

(25 točk)

ČUDNA POSETNICA

NAŠA MONIKA NOSI PISMA

Vzemi po en zlog od vsake besede in sestavi poklic človeka, ki te večkrat obišče.

(5 točk)

Diha, puha,
prav rad kuha
in kar skuha,
primaruha,
drugi pojedo.

Ni li res tako?

Od katerekoli naj strani se vzamem,
nikdar sama sebi ne verjamem.

Ni želodca — samo usta,
stote kruha le pohrusta;
ga ne je, ga ne požre,
raje z ognjem krmi se.

Nisem suha, ne debela
in brez vsake sem oblike;
nisem pestra, niti bela,
imam grehe in odlike.
Kjer me ni — ti je gorje;
me preveč je — dvojno ti gorje.

(Vsaka uganka šteje 5 točk)

RESITEV UGANK V DRUGI ŠTEVILKI

Posetnica: nadzornik.

Križanka: rogat, omara, galeb, arena, tobak.

Križanka preproga: bob, dob, Job, rob, zob.

Uganke: vlak, ladja, knjiga, letalo.

V celoti so prav rešili: Štoka Ada, Danev Anica, Pertot Vojka, Rupel Marija, Terčon Marijo, Starc Nerina, Gerlanc Lucija, Starc Sonja, Stare Ida, Regent Silvana, Bandelj Karmen — vi obiskujejo Trg. str. tečaj na Proseku.

Razen ene besede v križanki so ostalo v celoti rešili: Lovrečič Zorko - Strada dei Friuli 11, Bernhardt

Edvard - Ind. str. teč. Dolina, Šimoneta Vojko, os. š. Zgonik, Milič Milena, Javornik Mirko, Baiss Sonja, Vidau Graziela — vsi obiskujejo os. solo Općine.

Samo uganke iz prve in druge številke so rešili: Ota Nadja in Kocjančič Mirko — os. šola Dolina.

Izzrebani so bili: Šimoneta Vojko, Pertot Vojka in Baiss Sonja. — Prejeli so sledče knjige: Daniel Defoe: Robinzon, Erik Hesselberg: Kon Tiki in jaz, Finžgar: Iz mladih dni.

Uredništvo opozarja, da bodo od slej vse uganke točkovane. V prihodnji številki bomo objavili, koliko točk je posamezni dosegel.

TRGOVINA JESTVIN
PEKARNA IN SLASČICARNA
OPĆINE - Narodna ul. 57 in 63
Telefon štev. 21-046

ZORA ČOK

DRUŠTVENA GOSTILNA NA OPĆINAH

Vam nudi dobra domača vina ter domačo kuhinjo po zmernih cenah